

Cena za ochranu přírody

Chráněné oblasti pomáhají zamezit úbytku přírodní rozmanitosti. Ochrana přírody však nemůže být účinná, pokud ji za svou nepřijmou místní komunity. Obyvatelé chráněných oblastí by se měli na rozhodování o ochraně podílet, náklady na ni by měly být spravedlivě rozděleny.

text **BARBORA WINTEROVÁ, MICHÈLE VON KOCEMBA**

SKUPINA ZEMĚDĚLCŮ z Broumovska podala v roce 2018 žalobu, v níž požadovali změnu zákona o ochraně přírody a krajiny, která by umožnila „přímou ochranu před škodami způsobenými vlkem obecným“. Zemědělci se domáhali regulace počtu těchto šelem v České republice, na Broumovsku pak „absolutního omezení výskytu“, jinými slovy až do opětovného vyhubení této šelmy, která podle nich představuje hrozbu pro zdraví a majetek obyvatel. Žaloba sice neuspěla, ale zase jednou upozornila na konflikty mezi ochranou přírody a zájmy obyvatel míst, která jsou k ochraně určena.

PROČ OCHRANA NEFUNGUJE Celosvětová biodiverzita je v krizi. Mnoho druhů mizí a některé ekosystémy začínají kolabovat. Jedním z nástrojů, kterým lze tento vývoj zpomalit, je vytváření chráněných území. Podle Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) jich je v současné době více než 295 tisíc a pokrývají přibližně osm procent moří a oceánů a šestnáct procent pevniny. Ne všechny však plní svoji funkci. Hodnocení efektivity chráněných území, které proběhlo v jedenácti procentech těch terestrických, ukázalo, že v úkolu utlumit neblahý vliv lidských aktivit mnohé selhávají. Často například nezabraňují odlesňování a jiné degradaci, pokulhává v nich správa, financování i plánování. Mezi mnohem méně častými mořskými oblastmi správně funguje pouze 35 procent (**obr. 1**).

Jedním z hlavních důvodů neefektivity chráněných území je nedostatečný management a porušování pravidel a nařízení, která v nich platí. To nastává z několika důvodů: Lidé mohou pravidla porušovat nevědomky nebo je vědomě obcházet, protože nejsou dostatečně vynucována a respektována anebo protože jejich dodržování brání lidem žít důstojný život. Vracíme se tím do Broumova, ale dostáváme se i do jiných míst světa, kde nastávají ještě složitější situace.

Návrat velkých šelem do volné přírody je téma rezonující nejen střední Evropou. Mezi ochranou dříve lokálně vyhubených druhů a zájmy různých skupin, které se cítí ohroženy, vzniká konflikt. Obyvatelé se mohou bát o svou bezpečnost, farmáři o svá stáda, lovci o trofejové kusy zvěře. Při správě chráněných oblastí a při ochraně druhů by měly být v rovnocenné, byť nutně v složité diskusi zohledněny potřeby všech zúčastněných stran a také by mělo být nastoleno vyvážené rozdělení nákladů a přínosů ochrany. V České republice, a nejen zde, náklady ochrany přírody často řeší i kompenzace ze strany státu. Ne vždy a všude jsou však na podobné mechanismy zdroje. A některé ztráty se penězi nahrazují velmi složitě.

TURISMUS NEMUSÍ BÝT ŘEŠENÍM Šrí Lanka, ostrovní stát v Indickém oceánu, má v současné době 28 mořských chráněných oblastí (MPA, z anglického marine

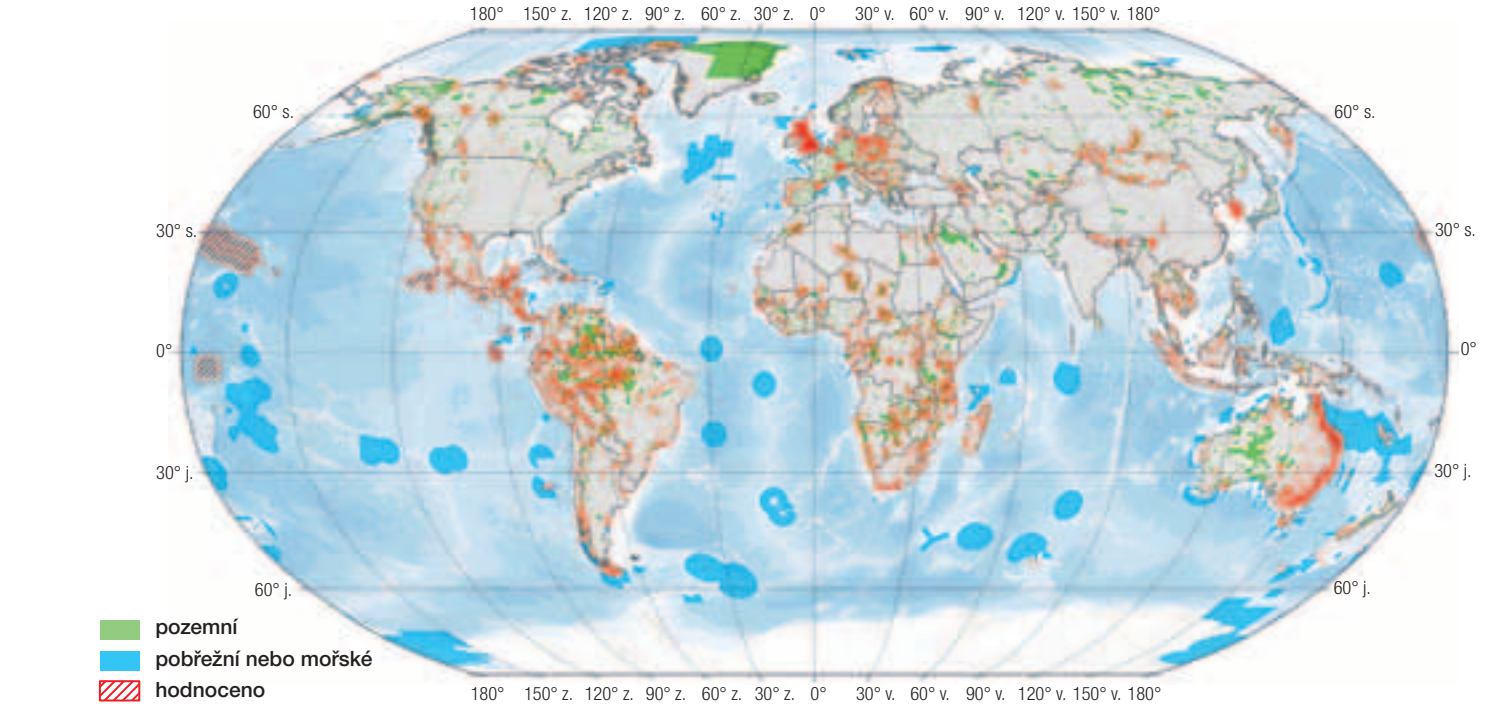
protected areas) různých typů od korálových útesů přes mořské louky po želví pláže. Jejich počet roste stále rychleji. To vyvolává otázku, zda je jejich ochrana účinná, či zda navyšováním jejich počtu orgány ochrany přírody pouze uměle nezvyšují procento chráněné vodní plochy, aby splnily mezinárodní dohody.

Tým místních odborníků, do kterého se zapojila jedna z autorek (BW), se proto rozhodl zhodnotit efektivitu těchto chráněných území. Sledoval kritéria správného managementu a sílu škodlivých aktivit. Vycházel přitom z předpokladu, že mořské oblasti silně poničené lidskou činností je možné obnovit, ale jedine pod podmínkou, že se při jejich managementu dodrží zásady udržitelného hospodaření, vytvoří podmínky pro dodržování pravidel a zamezí přetrvávání škodlivých lidských aktivit. Tento způsob hodnocení tým zvolil proto, že nevyžaduje data o změnách stavu mořských společenstev v čase – ta totiž na Šrí Lance obecně chybějí.

Odborníci při hodnocení stavu 31 chráněných území a některých jejich zón konstatovali šanci na zlepšení stavu pouze u pěti z nich. Největší škody stále způsobuje neudržitelný rybolov včetně používání dynamitu a vlečných sítí, dále neoprávněné

Mgr. BARBORA WINTEROVÁ (*1993) vystudovala zoologii na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity. Na téže fakultě se jako doktorandka zabývá výzkumem ekologie na velkých prostorových škálách, přičemž jako modelový systém používá společenstva ryb korálových útesů, jejichž ochrana je jejím druhotným zaměřením.

MICHÈLE VON KOCEMBA, MSc., (*1996) je výzkumná asistentka v Institutu geografie na Hamburské univerzitě se zaměřením na vztah mezi člověkem a životním prostředím a konflikty v ochraně přírody. Specializuje se na přehlížené perspektivy místních komunit a metody vzdáleného průzkumu a statistiky z politicko-ekologického hlediska.

1. MAPA CHRÁNĚNÝCH OBLASTÍ SVĚTA ukazuje několik zajímavých skutečností. Největší chráněné pevninské oblasti se nacházejí v tundře a v pouštích, kde hrozí minimum konfliktů. Ty mořské jsou buď poměrně rozsáhlé, nebo jde naopak o úzké pruhy podél pevniny, které nejsou při rozlišení naší mapy vidět. Červené šrafování vyznačuje místa, která podle databází projektu Protected Planet prošla nějakou formou vyhodnocení účinnosti (u terestrických 11 %, u mořských ještě méně). Vyhodnocení účinnosti mořských oblastí se věnuje více na sobě nezávislých projektech, jejich data se však značně různí. I když kombinujeme více databází, nenajdeme v nich všechna chráněná území; některá, vyhlášená jednotlivými státy, totiž nejsou do mezinárodních databází vůbec zanesena. Například mořských chráněných území Šrí Lanky zde nenajdeme ani polovinu. Je tedy otázkou, nakolik jsou tyto databáze a na nich založené odhady spolehlivé.

Mapa Michèle von Kocemba podle dat dostupných z databází Natural Earth Data (2003), UNEP-WCMW a IUCN (2023), World Database on Protected Areas (2023) a Světové banky (2020) za použití podkladových map poskytovaných Esri a USGS.

2. RYBÁŘI v národním parku Delft Island na Šrí Lance. Jejich úlovek sestává převážně z červeně zbarvených kliepek obojkových. Lov je zde povolen pouze tradičními metodami pomocí sítí. Ty musí mít oka dostatečné velikosti, aby se zabránilo lovu mladých jedinců. Rybáři by podle pravidel měli úlovek přebírat a chráněné druhy vracet zpět do moře. Většinou však nevědí, o které ryby jde. Do vody je navíc vracejí nešetrným způsobem, který ryby omráčí, takže se okamžitě stanou kořistí přihlížejících orlů.

Snímek Barbora Winterová

vstupy do nejpřísněji chráněných zón, nadměrné množství návštěvníků a nevhodné metody kotvení, které narušují mořské dno. Objevuje se i kontaminace chemikáliemi z okolí. Management chráněných oblastí je neudržitelný, nejčastěji kvůli nedostatku financí a vzdělaného personálu, což vede k nedostatečnému vymáhání pravidel. Dále pokulhává komunikace s místními, kteří jsou z rozhodování o umístění chráněných oblastí často vyloučeni. Činnost orgánů ochrany přírody je netransparentní.

Za těmito spíše suchými termíny jsou skryty lidské příběhy. Mnoho chráněných mořských oblastí bylo vyhlášeno rychle, bez dostatečného průzkumu socioekonomických podmínek života místních obyvatel. Často šlo spíše o rozhodnutí politická než ochranná. Rybářské komunity žijící v blízkosti nových chráněných území ztratily kvůli omezení rybolovu možnost obživy. Ačkoli se podle obecného plánu měly přeorientovat na turismus, ne všechny rodiny k tomu dostaly dostatečné prostředky. Navíc dopad turismu na chráněné ekosystémy je v tuto chvíli rovněž spíše negativní. Jedna škodlivá aktivita nahradila druhou – rybáři sice už nemohou provozovat neudržitelný rybolov, zato turisté poškozují korálové útesy při neopatrném pohybu, ruší ptáky, dugongy a želvy, sbírají suvenýry. Některí místní průvodci si navíc nelegálním rybolovem stále přilepšují. Území, kterým se mělo ulevit, se naopak ocitla mezi dvěma mlýnskými kameny a jejich ochrana funguje pouze na papíře. Chování místních však není nepochopitelné. Jejich tradiční způsob obživy jim byl zakázán bez nabídky skutečně fungující alternativy. Fakt, že v zemi obecně chybí povědomí o důležitosti ochrany území nebo klíčových druhů, situaci nepomáhá. Mezi místními například stále panuje víra, že mořské želvy dýchají

pod vodou, a proto jim nevádí zamotání do rybářských sítí (**obr. 2 a 6**).

OCHRANA VYKOUPENÁ UTRPENÍM
Podobná situace panuje i na svazích hory Mount Elgon na území Ugandy a Keni ve východní Africe, kde probíhal výzkum německo-ugandského týmu včetně druhé autorky (MvK). Současné hranice ochrany horského lesa na obou stranách jsou částečně dědictvím koloniální éry a britského impéria. Po získání formální nezávislosti obou států se rezervace postupně rozšiřovaly. Různé studie z této oblasti, například práce Jona Peturssona a Paula Vedelda z roku 2015, uvádějí, že vymezení chráněných oblastí vedlo k rozsáhlému vysídlení místních komunit lovců-sběračů, farmářů a pastevců, kteří přišli o možnost les využívat tradičním způsobem. Kvalita jejich života a vůbec přežití jsou přitom na chráněných ekosystémech přímo závislé. A tak se sem dále vydávají,

převážně pro topné dřevo, ženou sem stáda k pastvě, nezanedbatelný je také sběr bylin a lov. Tyto činnosti, pokud probíhají bez regulace, představují hrozbu pro zbytky stále se zmenšujícího lesa. Dnes je přístup

„Užitek, který místní z rezervací mají, neodpovídá ceně, kterou za jejich existenci platí. Konflikty mezi komunitou a správou daných území jsou časté.“

ke zdejším přírodním zdrojům silně regulován, ale místní nedostali jinou dostatečnou alternativu obživy. Členové komunity tak do chráněných lokalit často pronikají bez povolení s tím, že si obživu nedokážou zajistit jinde. Užitek, který místní z rezervací mají, neodpovídá ceně, kterou za jejich existenci platí. Konflikty mezi komunitou a správou daných území jsou zde časté. Zatímco někteří vládní

činitelé nelegální činnost místních tvrdě odsuzují, jiní s nimi sympatizují, ale mají jen malé možnosti jim pomoci. Celá situace vyústila v dlouhodobý násilný konflikt, při němž dochází ke zraněním i úmrtím,

převážně na straně místních obyvatel. Situace je zoufalá zejména v Ugandě, kde park ozbrojenci hlídají mnohem přísněji, a místní přitom mají menší možnosti, jak si zajistit zdroje jinde. Řešení tohoto konfliktu je výzvou – nejen z důvodů historických, ale také kvůli nepřiznivému právnímu rámci zdejší ochrany přírody. Zatímco na ugandské straně hory chrání téměř celou zbývající lesní plochu

3. VODUŠKY VELKÉ (*Kobus ellipsiprymnus*) na pláních národního parku Kidepo (Uganda). Tato oblast v regionu Karamoja u hranic s Jižním Súdánem je jednou z biologicky nejceněnějších v zemi. Potýká se však s ekonomickou nestabilitou a ozbrojenými konflikty, hlavně s krádežemi dobytka mezi sousedními kmeny. Oblast je značně ohrožena přeshraničními pytláky slonů a buvolců stepních a ostře chráněna ugandskými orgány ochrany přírody. Nyní je považována za bezpečnou pro turisty. V celé zemi byla posílena obrana po smrtelném střetu mezi pytláky a rangery právě v národním parku Kidepo.
4. Oba snímky vpravo: ZEBRY A PELIKÁNI V NÁRODNÍM PARKU kolem sladkovodního jezera Naivasha asi hodinu a půl cesty od Nairobi (Keňa). Celá oblast je ohrožena lidskou činností a změnami ve využití okolní půdy, které vedou k nedostatku vody během období sucha. Stále se však jedná o důležité útočiště mnoha druhů a oblast proslulou pozorováním nosorožců. Ti patří spolu se slony, lvy, levharty a buvolky do takzvané „velké pětky“ afrických zvířat, která byla dříve nejceněnějšími trofejemi. Dnes tyto druhy „loví“ turisté v hledáčkích fotoaparátů. Jejich přítomnost v chráněné oblasti přináší vysoké zisky.

národní park, v Keni jde o mozaiku národního parku a několika typů rezervací, které spravují různé subjekty. Na obou stranách jsou navíc vyhlášeny biosférické rezervace UNESCO. Vyhodnocení efektivity území

jako celku není k dispozici a roztříštěnost správy a zodpovědnosti mezi mnoho stran značně komplikuje snahy o jakékoli účinné řešení konfliktů a rozdělení přínosů a nákladů ochrany této oblasti. Řádné zapojení

komunit do rozhodovacího procesu je obtížné, jelikož se současný systém vyvinul z ochrany, kterou nařídila někdejší koloniální správa „shora“. Posílení práv místních uvázlo v síti mocenských struktur, nedostatku financí, personálu a napjatých vztahů v celé oblasti. V obou popsanych případech tedy problémy pramení z nesouladu mezi zájmy ochránců a potřebami místních komunit. Mají navíc podobné znaky – ochranu nařízenou „shora“, nedostatek financí a schopných lidí. Ačkoli se většina ochrannářských organizací zavazuje k posilování práv lokálních komunit a z dostupných dat vyplývá, že je jejich zapojení pro ochranu klíčové, existuje jen málo projektů, které by takový přístup využívaly. Proč tomu tak je (**obr. 3 a 4**)?
ODPOVĚDI LEŽÍ V HISTORII
Původně ochranu přírody i využívání jejích zdrojů regulovaly zvyky, tradice a náboženská tabu. Mezi nejstarší formy ochrany

patřily zákazy vstupu na posvátná místa nebo lovu uctívaných zvířat. V očích některých kultur jsou určité části přírody rovny člověku či dokonce stojí nad ním. S příchodem Evropanů se tradiční systémy střetly s křesťanským pohledem, který člověka viděl jako pastýře přírodních zdrojů. Tento systém ospravedlňoval jak těžbu zdrojů, tak nutnost chránit (zdánlivě) nedotčené oblasti.

Ochrana však měla často podobu *opevněné ochrany* (z anglického fortress conservation). Místní obyvatelé byli vysídleni a zbaveni práv k vlastní půdě, mnohdy i svého života. Vstup do chráněných (a militarizovaných) oblastí byl povolen pouze za účelem lovu, později turistiky, které zajistily stabilní příjem koloniální správě, zatímco místní jakékoli výnosy z území ztratili. Jak ve studii z roku 2019 upozorňuje specialista na geografii ochrany přírody Christine Noe, dodnes mnohé rezervace spravují třetí strany, jako jsou mezinárodní nevládní organizace. Ty jsou mnohdy financovány bývalými koloniálními mocnostmi, které z nich stále těží a mají rozhodovací pravomoc při rozšiřování jejich hranic. Například nevládní nadace African Parks spravuje 22 chráněných území v několika státech subsaharské Afriky. Společnost má na základě dlouhodobých smluv s vládami, které vlastní půdu, plnou zodpovědnost za správu území. V letech 2004–2007 došlo pod její taktovkou k násilnému vysídlení místních v etiopském národním parku Nechisar. Tehdy začal dosud trvající a zhoršující se konflikt mezi orgány ochrany přírody a lidem Guji. Společnost nakonec prohlásila, že nezodpovědný přístup místních brání managementu parku, a ukončila svoji činnost v celé Etiopii. Za to se jí dostalo silné

5. NE VŠECHNA mořská chráněná území Šrí Lanky jsou vedena špatně. V jednom z nejnovějších, rezervaci Kayankerni, vyhlášené roku 2019, probíhají projekty, které pomáhají rodinám rybářů najít náhradní obživu. Jedním ze způsobů je distribuce malých člunů, které svou přítomností neohrožují mořský život a mohou být použity pro exkurze turistů do mangrovových lesů a na korálové útesy. Rodinám jsou rozdávány s podmínkou, že průvodci budou během výletů z lagun vybírat odpad, který se tak nedostane do moře. Projekt zatím přináší ovoce. Rodiny mají výdělek z turismu převyšující případné příjmy z ilegálního rybolovu, většina turistů se dobrovolně zapojuje do čištění lagun a množství odpadu na útesech pokleslo.

kritiky od lidskoprávních organizací, podle nichž African Parks dává přednost své imagi a snadným výdělkům z turismu před zájmy místních, jimž brání v návštěvách jejich důležitých posvátných míst. Společnost je zapsaná v Jižní Africe, její rozhodnutí řídí mezinárodní představenstvo.

Tato situace ilustruje extrémně nerovnoměrné rozdělení nákladů a přínosů z ochrany a moc v rukou malé skupiny globálních organizací. Zájmy místních jsou marginalizovány, jejich potenciální zapojení je považováno spíše za překážku, často panuje přesvědčení, že nejsou schopni se o své prostředí adekvátně postarat, a proto se před nimi musí „zachránit“. V mnoha částech světa byly původní postupy formování krajiny nahrazeny postupy nově přichozích kolonistů. To vedlo k výraznému narušení jejího původního vzoru. Například mnohé africké národní parky, které jsou dnes vnímány jako nedotčená příroda, jejich původní obyvatelé značně využívali a výrazně formovali jejich krajinu. Současná podoba těchto míst je výsledkem jejich odsunu a omezení vlivu pastevectví. Expert na ochranu přírody a obhájce lidských práv Larry Lohmann v devadesátých letech minulého století označil tento přístup jako

vrozený rasismus ochrany přírody (inherent racism of nature conservation). Zabírání půdy pro ochranu přírody iniciované cizím státem či bez vědomí místních obyvatel se pak označuje jako *environmentální kolonizace*. Domorodé znalosti a praktiky byly ve větší míře uznány za relevantní teprve v posledních třiceti letech.

EXISTUJE CESTA?

Kam se nyní můžeme v ochraně ubírat? Změna stávajícího dělení moci bude vyžadovat kritické zhodnocení současného stavu i řešení nedostatku financí, což jsou důležité faktory omezující účinnou ochranu přírody i blahobyt místních komunit.

Součástí této cesty jsou změny mechanismů rozdělení přínosů ochrany včetně přepracování pravidel pro využívání chráněných zdrojů. Projekty, do nichž se zapojují místní, mají z nich přímý či nepřímý prospěch a mohou o nich rozhodovat, se ukazují jako správná cesta. Šance na dlouhodobě udržitelnou ochranu a zlepšení životních podmínek při zapojení místních komunit do rozhodování o ochraně stoupá, neboť ochranná opatření lépe přijímají; jejich zapojení do ochrannářských projektů či udržitelného turismu navíc snižuje

nekontrolovaný tlak na chráněné přírodní zdroje.

Aktuální plán rozšířit síť chráněných oblastí na 30 procent zemského povrchu nicméně stojí i nadále na koloniálních pilířích, tedy někdy až staletých konfliktech a porušování pozemkových práv. Jeden takový příklad vidíme v kráteru Ngorongoro a v okolních oblastech v Tanzanii, kde Masajové bojují o práva na svoji půdu už desítky let poté, co byli kvůli vzniku chráněné oblasti vyhnáni. Nyní čelí riziku opětovného vysídlení, jelikož vláda pod tlakem mezinárodních dohod uvažuje o rozšíření chráněné plochy.

Hranice chráněných oblastí mohou vést k tahanicím i v místech bez koloniální historie. Waddenské moře se rozprostírá podél pobřeží Dánska, Nizozemí a Německa. Existuje zde několik národních parků, biosférická rezervace UNESCO a další maloplošná chráněná území. Vyhlášení ochrany svého času vyvolalo obavy místních rybářů a turistických agentur o příjmy. Klíčové pro přijetí biosférické rezervace bylo stanovení pevných pravidel využívání místních zdrojů, jako například uznání tradičních malých rybářství a možnosti provozovat udržitelné

K dalšímu čtení...

Noe Ch.: The Berlin curse in Tanzania: (re)making of the selous world heritage property. South African Geographical Journal 101, 379–398, 2019/3. DOI: 10.1080/03736245.2019.1645039.

Petursson J., Vedeld P.: The “nine lives” of protected areas. A historical-institutional analysis from the transboundary Mt Elgon, Uganda and Kenya. Land Use Policy 42, 251–263, 2015. DOI: 10.1016/j.landusepol.2014.08.005.

Meilana L. et al.: How Indonesian marine protected areas (MPAs) are doing: A management performance-based evaluation. Biological Conservation, 2023, DOI: 10.1016/j.biocon.2023.110033.

způsoby turismu pro lidi závislé na zdejším ekosystému. Podobně jako na Broumovsku i v případě Waddenského moře debaty o pravidlech a kompenzacích probíhají v místě zajištěném zdroji Evropské unie. Tam, kde jsou těžko vymahatelná i základní lidská práva, se východisko hledá mnohem hůře.

Diskuse o narovnání pravidel se v současné době vedou při tvorbě mezinárodních deklarací, jako je Deklarace o právech původních obyvatel, a staly se klíčovými pro nové koncepty biosférických rezervací UNESCO. Toto označení nyní nese 748 chráněných oblastí, které si kladou za cíl začlenit do ochrany přírody udržitelný socioekonomický rozvoj. Síť projektů orientovaných na místní komunitu lze najít i v indonéském systému mořských chráněných oblastí. Místní vláda podpořila projekt, díky němuž vytvořila 300 chráněných území spravovaných na úrovni vesnic. Jejich zřízení zvýšilo mezi místními povědomí o ochraně klíčových druhů a podpořilo respekt ochránářů k místní kultuře, která zahrnuje i tradiční pravidla regulace rybolovu. Funkční mořská chráněná území slouží jako útočiště pro rybí potěr, tím zvyšují počet ryb nejen uvnitř svých hranic, ale i mimo ně. Místní, kteří tato území respektují, tak mohou provozovat udržitelný rybolov s většími výdělky. I když ne všechny projekty skončily úspěchem, průzkum čínsko-indonéského týmu publikovaný v roce 2023 ukazuje, že jako celek systém těchto oblastí k obnově pobřežních ekosystémů skutečně přispívá (**obr. 5**).

Další dobrý příklad se odehrává v naprosto odlišných kulisách etiopského horského lesa. Zapojení místních z regionu Tigray do lesního hospodaření vedlo k obnově více než 14 tisíc hektarů lesa dříve proměněného na pastviny. Spolupráce několika

společností a neziskových organizací s místní komunitou dala vzniknout nejen obnovenému porostu, ale vytvořila také udržitelné možnosti výdělku. Místní lidé jsou zaměstnaní například při pěstování semenáčků ve školkách či chovu včel, ostatně mají často dobré povědomí o životním prostředí a obnovu lesa si přáli již dříve, neměli na ni však prostředky. Díky tomuto projektu dostávají finanční a materiální podporu, která jim dává šanci les obnovit tak, jak si přejí, způsoby, které vycházejí z jejich tradičních znalostí obhacených o nejnovější poznatky místních i zahraničních odborníků.

Podobného managementu se však nedosahuje snadno a většina chráněných oblastí má před sebou ještě dlouhou cestu. Ochrana založená na zapojení komunity se vždy může stát pouhou Potěmkinovou vesnicí, kde místní sice vystupují, ale reálně nemají žádné rozhodovací pravomoci. V posledních letech díky prokázané vyšší udržitelnosti obdobných projektů narostlo vnímání potřeby zapojení místních. Zároveň ale vzrůstají naléhavé výzvy k rychlému rozšíření přísně chráněných oblastí. Dekolonizace ochrany přírody, decentralizace rozhodovací moci a rovnocenná diskuse mezi odborníky, místními a donátory je stále v nedohlednu. To, že ochrana přírody je čím dál více motivována finančními zisky, jakýkoli posun znesnadňuje.

Stávající a nově vznikající chráněné oblasti přitom zůstávají pro ochranu biodiverzity klíčové. Naléhavost situace by neměla ospravedlňovat neetické chování, k němuž při vyhlásování či rozšiřování chráněných ploch stále dochází. Proto je potřeba zajistit respekt k lidským právům původních komunit a podpořit spravedlivou ochranu přírody. ●

Snímek Chanaka Sooriyabandara

6. RYBÁŘ OPRAVUJE SÍTĚ u města Mirissa. Jižní pobřeží Šrí Lanky je známou turistickou oblastí, ale také místem s velmi rozvinutým rybářským průmyslem. Většinu pobřeží lemují oblasti regulovaného rybolovu, kde se může lovit pouze určitými metodami. Rozhoduje materiál sítí i velikost jejich ok. Nařízení jsou však málokdy kontrolována a místní je často obcházejí.